

DOI: <https://doi.org/10.33216/1998-7927-2024-286-6-141-147>

УДК 336.22

ПРЯМІ ПОДАТКИ І ЇХНІЙ ВПЛИВ НА ФІНАНСОВИЙ СТАН ПІДПРИЄМСТВА

Тіщенко І.В., Кушал І.М.

DIRECT TAXES AND THEIR IMPACT ON THE FINANCIAL STATE OF THE ENTERPRISE

Tischenko I.V., Kushal I.M.

У статті досліджено вплив прямих податків на фінансовий стан підприємств в Україні з урахуванням сучасних економічних реалій. Проаналізовано ключові фінансові показники підприємств, такі як обсяг реалізації, собівартість продукції, прибуток, платоспроможність, фінансова стійкість та ефективність використання оборотних коштів, та їх залежність від рівня прямого оподаткування. Особливу увагу приділено податку на прибуток, його двоїстому впливу на фінансові результати підприємств та його ролі як важливого джерела бюджетних надходжень. Підкреслено необхідність балансу між наповненням бюджету та підтримкою бізнесу, особливо в умовах економічної нестабільності.

Розглянуто механізми впливу прямих податків на діяльність суб'єктів господарювання, зокрема на їх прибутковість, інвестиційну активність, ліквідність та платоспроможність. Проаналізовано динаміку надходжень від основних податків до державного бюджету України та їх роль у формуванні бюджетних доходів. Детально досліджено чинну систему податкових пільг з податку на прибуток в Україні. Визначено категорії підприємств, що мають право на пільги, та їх вплив на фінансові показники та стимулювання розвитку пріоритетних секторів економіки. Серед розглянутих пільг – пільги для підприємств літакобудівної галузі, виробників електричного транспорту, сільськогосподарських товаровиробників, а також для іноземних та вітчизняних інвесторів, що реалізують значні інвестиційні проекти.

У статті висвітлено важливість цифровізації податкових процедур для підвищення ефективності адміністрування, зменшення витрат бізнесу та підвищення прозорості. Досліджено досвід інших країн, зокрема Великобританії, що демонструє

переваги цифрових технологій у податковій сфері. Проаналізовано застосування цифрових платформ для подачі декларацій, сплати податків та управління податковими зобов'язаннями, а також інтеграцію податкових сервісів з іншими державними платформами. Запропоновано адаптувати позитивний зарубіжний досвід до українських реалій для модернізації податкової системи та створення більш сприятливого податкового клімату, що сприятиме залученню інвестицій та економічному розвитку.

Ключові слова: *прямі податки, податок на прибуток, фінансовий стан, пряме оподаткування, підприємство.*

Вступ. У сучасних умовах господарювання, що характеризуються динамічними змінами економічного середовища та посиленням конкуренції, роль прямих податків надзвичайно важлива. Центральна роль прямих податків у податковій системі України зумовлена їх вагомістю як ключового джерела доходів державного бюджету. Важливість теми підтверджується також значним впливом системи прямого оподаткування як на економіку в цілому, так і на діяльність кожного окремого суб'єкта господарювання. Податкова система України активно адаптується до поточних економічних процесів, зазнаючи змін через законодавчі та інші впливові фактори. Це, своєю чергою, впливає на поведінку платників податків як громадян, так і бізнесу.

Враховуючи динаміку економічних відносин, зміни геополітичної ситуації, включаючи територіальні зміни та воєнні дії,

податкова система потребує постійного вдосконалення. Особливої актуальності і необхідності набувають подальші наукові дослідження, що зосереджені на ефективному використанні інструментів прямого оподаткування для регулювання доходів юридичних та фізичних осіб, забезпечення стабільних державних фінансів та стимулювання економічного зростання. Важливим завданням є створення гнучкої податкової системи, адаптованої до мінливих умов та здатної балансувати фінансові інтереси держави та економічні інтереси платників податків.

Аналіз останніх досліджень. Значний теоретичний внесок у дослідження проблематики прямого оподаткування та його впливу на фінансовий стан підприємств зробили такі відомі вчені-економісти, як: В.Л. Андрущенко, Ф.Ф. Бутинець, М.Я. Дем'яненко, Ю.Б. Іванов, Г.Г. Кірейцев, Л.М. Кіндрацька, М.М. Коцупатрий, А.І. Крисоватий, І.О. Луніна, П.В. Мельник, С.В. Мочерний, В.М. Опарін, А.М. Поддєрьогіна, П.Т. Саблук, А.А. Славкова, А.М. Соколовська.

Попри численні дослідження проблематики податкового регулювання та його впливу на фінансовий стан підприємств, ряд аспектів цієї теми залишаються недостатньо вивченими. Зокрема, потребують подальшого дослідження питання адаптації податкової системи до умов воєнного стану, розробки ефективних механізмів підтримки бізнесу та стимулювання інвестицій в умовах нестабільності

Метою статті є дослідження впливу прямих податків на фінансовий стан підприємств в Україні.

Виклад основного матеріалу. Прямі податки безпосередньо впливають на фінансовий стан підприємств, оскільки держава через механізм прямого оподаткування вилучає частину їхніх коштів, обмежуючи тим самим їхні фінансові можливості. Важливо проаналізувати, як кожен вид прямого податку впливає на ключові показники фінансово-господарської діяльності, такі як обсяг реалізації, собівартість продукції, прибуток. Від ефективності управління податковими витратами залежать такі важливі аспекти діяльності підприємства, як платоспроможність, фінансова стійкість та ефективність використання оборотних коштів.

Як зазначає Л.Г. Пустинник, прямим податкам властива ознака безповоротності. Сплачені підприємством кошти не

повертаються назад, а направляються до бюджету для фінансування державних видатків. Розмір прямого податку безпосередньо залежить від фінансових результатів діяльності підприємства – його доходів або вартості майна, що демонструє взаємозв'язок між ефективністю бізнесу та обсягом формування бюджетних ресурсів. Зменшення чистого прибутку в результаті сплати податку на прибуток обмежує можливості підприємств щодо самофінансування та подальшого розвитку [6].

В умовах воєнного стану, коли багато підприємств в Україні стикаються з безпрецедентними фінансовими труднощами, питання впливу прямих податків набуває особливої гостроти. Адже воєнні дії завдали катастрофічних збитків продуктивному сектору економіки, включаючи промисловість, будівництво та сферу послуг. За оцінками KSE, загальні прямі втрати підприємств сягають щонайменше 13,1 мільярда доларів США. Внаслідок бойових дій пошкоджено або зруйновано активи понад 426 великих та середніх підприємств, як приватних, так і державних, а також десятків тисяч малих приватних підприємств. Справжні масштаби руйнувань, ймовірно, значно більші, враховуючи відсутність повної інформації про підприємства на тимчасово окупованих територіях [5].

Підприємства, що постраждали від війни, можна умовно поділити на дві категорії: ті, що були знищені випадково під час обстрілів, та ті, що стали ціллю навмисних ракетних ударів. До другої категорії належать передусім об'єкти військового та подвійного призначення, а також підприємства транспортної та енергетичної інфраструктури. На відміну від першої групи, сконцентрованої переважно у прифронтових областях, об'єкти другої групи розподілені по всій території України. Оцінка прямих збитків враховує втрати основних засобів (за первісною вартістю), незавершених капітальних інвестицій та запасів готової продукції й матеріалів. Методологія розрахунку збитків залежить від доступності даних і включає використання оцінок власників (після верифікації), аналіз фінансової звітності, оцінки міністерств та відомств, а також непрямі розрахунки на основі рівня пошкоджень житлової нерухомості [6].

Ключові висновки аналізу збитків підприємств: втрати активів підприємств є третьою за величиною статтею прямих збитків інфраструктури, що становить 8,4% від загальної суми; найбільших збитків зазнала

металургійна галузь, зокрема, через руйнування трьох найбільших підприємств: «Азовсталь», ММК ім. Ілліча (Маріуполь) та Авдіївський коксохімічний завод; майже половина загальної суми прямих збитків підприємств припадає на Донецьку область. Значних втрат також зазнали Харківська, Луганська та Київська області.

В таких умовах будь-яке збільшення податкового тягара може мати критичні наслідки для бізнесу. Підвищення ставок податку на прибуток, хоч і спрямоване на збільшення бюджетних надходжень, може призвести до зменшення прибутковості підприємств, скорочення інвестицій та навіть до їх закриття. Це, своєю чергою, може спричинити подальше погіршення економічної ситуації в країні та зростання безробіття [8].

Тому в період воєнного стану надзвичайно важливо ретельно продумувати податкову політику та знаходити баланс між потребами державного бюджету та необхідністю підтримки вітчизняного бізнесу. Одним з ключових прямих податків, що суттєво впливають на фінансовий стан підприємств в

Україні, є податок на прибуток, як один з основних бюджетоутворюючих податків в національній податковій системі.

Для наочної ілюстрації динаміки та структури податкових надходжень до державного бюджету України за 2021-2024 роки було побудовано діаграму (рис. 1).

Таблиця демонструє динаміку доходів державного бюджету та структуру податкових надходжень за 2021-2024 роки. Спостерігається суттєве зниження загальних доходів у 2022 році порівняно з 2021, що, безумовно пов'язано з початком повномасштабної війни. Проте, в наступні роки проглядається поступове відновлення доходів.

Надходження від прямих податків (податок на доходи фізичних осіб та податок на прибуток підприємств) також зазнали зниження у 2022 році. Частка ПДФО у загальному обсязі податкових надходжень дещо зросла у 2022 році, але потім почала зменшуватися. Надходження від податку на прибуток підприємств скоротилися у 2022 та 2023 роках, але у 2024 спостерігається їх зростання.

Таблиця

Динаміка податкових надходжень в Україні за 2021–2024 рр.

Показники	2021		2022		2023		2024	
	млрд грн.	%	млрд грн.	%	млрд грн.	%	млрд грн.	%
Загальний дохід	12968,5	100,0	1784,7	100,0	2672,9	100,0	2651,0	100,0
Податкові надходження	1107,0	85,37	949,8	53,14	1203,5	45,04	1410,1	56,21
Податок на доходи фізичних осіб	137,5	10,61	148,4	8,30	206,9	5,38	286,8	10,82
Податок на прибуток підприємств	147,7	11,39	117,0	6,55	143,8	5,38	251,3	9,48
ПДВ з вітчизняних товарів	157,7	12,01	213,9	11,97	214,6	8,03	242,7	9,16
ПДВ з імпортованих товарів	380,7	29,36	253,0	14,16	366,1	13,70	424,0	16,00
Акцизний податок з вироблених в Україні товарів	82,8	6,39	60,6	3,40	92,5	3,46	92,8	3,50
Акцизний податок з ввезених в Україну підакцизних товарів	79,5	6,14	41,6	2,33	74,7	2,80	96,7	3,65
Податки на міжнародну торгівлю та зовнішні операції	38,1	2,94	26,2	1,47	40,5	1,52	44,1	1,66

Джерело: складено на основі [1;2]

Рис. 1. Динаміка податкових надходжень в Україні за 2021–2024 рр.

Рис. 2. Вплив податку на прибуток підприємства на фінансові результати діяльності підприємства

Джерело: [4]

Надходження від непрямих податків (ПДВ, акцизний податок, податки на міжнародну торгівлю) демонструють мінливу динаміку. Частка ПДВ з вітчизняних товарів залишалася відносно стабільною, тоді як ПДВ з імпортованих товарів спочатку знизився, а потім зріс. Надходження від акцизного податку та податку на міжнародну торгівлю та зовнішні операції скоротилися у 2022 році, але в подальшому демонструють тенденцію до збільшення.

Для детальнішого розуміння механізму впливу податку на прибуток на фінансові результати діяльності підприємств варто

розглянути схему формування чистого прибутку з урахуванням цього податку (рис. 2). На рисунку зображено загальний механізм впливу прямих податків на результати фінансово-господарської діяльності підприємств.

Рисунок 2 ілюструє схему формування чистого прибутку та вплив на нього податку на прибуток. Виручка від реалізації – це сукупність коштів, отриманих підприємством від продажу товарів (робіт, послуг) та інших доходів (без ПДВ та акцизу). Виручка є основою для розрахунку прибутку та, відповідно, податку на прибуток. Собівартість – це сукупність всіх

витрат, пов'язаних з виробництвом та реалізацією. Зі зростанням собівартості, зменшується прибуток, а отже, і податок. Фінансовий результат (позитивний) – це різниця між виручкою та собівартістю, тобто прибуток від діяльності. Саме з цього прибутку нараховується податок на прибуток, що безпосередньо впливає на фінансовий результат підприємства. Податок на прибуток розраховується за чинною ставкою. Чистий прибуток – це те, що залишається у підприємства після сплати податку на прибуток, і може бути використане для розвитку або інших цілей.

Як видно зі схеми, податок на прибуток безпосередньо впливає на розмір чистого прибутку підприємства. Зменшення суми цього податку дозволяє підприємству збільшити обсяг коштів, що залишаються в його розпорядженні для реінвестування, розвитку та інших цілей. Одним із законних способів зменшення податкового навантаження є використання податкових пільг [5].

Держава надає ряд пільг з податку на прибуток для підтримки певних галузей економіки, малого та середнього бізнесу, стимулювання інвестицій та інноваційної діяльності. Далі розглянуто наявні податкові пільги та їх вплив на фінансовий стан підприємства.

У 2023 році низка категорій підприємств, що відіграють важливу роль в економіці країни, особливо в умовах воєнного стану, скористалася пільгами з податку на прибуток шляхом повного або часткового звільнення від його сплати [1]. Серед них:

Підприємства літакобудівної галузі та виробники електричного транспорту (електродвигунів, електромобілів) отримали значні податкові пільги для підтримки та розвитку цих стратегічно важливих галузей. Пільги для літакобудівних підприємств діють до 1 січня 2025 року, а для виробників електричного транспорту – до 31 грудня 2035 року. такі терміни пільгового оподаткування пов'язані з довготерміновими програмами розвитку цих галузей та спрямовані на стимулювання інновацій та інвестицій.

Японські компанії, що реалізують проект модернізації Бортницької станції очищення стічних вод, також звільнені від сплати податку на прибуток, отриманий в рамках цього проекту. ця пільга має на меті залучення іноземних інвестицій та вдосконалення інфраструктури.

Підприємства-інвестори, які уклали спеціальні інвестиційні договори та виконують взяті на себе зобов'язання щодо обсягів інвестицій, отримують пільгу зі звільнення від податку на прибуток протягом п'яти років після введення об'єкта інвестування в експлуатацію. така пільга діє до 1 січня 2025 року і спрямована на активізацію інвестиційної діяльності в країні.

Окремі сільськогосподарські товаровиробники, що спеціалізуються на вирощуванні свійської птиці (крім курей) та їх реалізації, також користуються пільгою зі звільнення від оподаткування прибутку. Ця пільга діє до 1 січня 2027 року та має на меті підтримку вітчизняного сільськогосподарського виробництва та забезпечення продовольчої безпеки країни [1]. вартість виробництва продуктів харчування часто залежить від вартості енергоносіїв, тому ця пільга дозволяє знизити собівартість та зберегти доступні ціни на продукти харчування.

З огляду на подібні механізми підтримки підприємств, варто звернути увагу на досвід Великобританії, яка застосовує не тільки податкові пільги, але й активно впроваджує цифровізацію в податковій сфері. В Великобританії, де бізнеси мають доступ до онлайн-платформ для подачі податкових декларацій та сплати податків. Уряд країни також підтримує інноваційні та високотехнологічні галузі через податкові стимули для інвестицій в новітні технології та зелений сектор. Великобританія є одним з лідерів у цифровізації податкових процедур, зокрема, у контексті податку на прибуток для підприємств у Великобританії був впроваджений комплексний підхід до автоматизації та цифровізації процесів, що дозволяє підприємствам отримувати доступ до онлайн-сервісів для подачі декларацій, сплати податків і управління податковими зобов'язаннями.

Ключовим елементом цифрової трансформації податкової системи Великобританії є платформа "HMRC Online Services". Вона надає платникам податку можливість подати декларації, сплатити податки та керувати своїми податковими зобов'язаннями в режимі онлайн, що значно спрощує процес звітності та зменшує адміністративні витрати. Завдяки цій платформі мінімізується паперовий документообіг, що підвищує ефективність роботи як підприємств, так і податкових органів [9].

Уряд Великобританії активно впроваджує ініціативу Making Tax Digital (MTD), яка передбачає перехід на цифровий облік податку та подання податкової звітності виключно в електронному вигляді. Це означає, що підприємства зобов'язані використовувати спеціальне програмне забезпечення для ведення податкового обліку та звітності. Для податку на прибуток всі компанії повинні зареєструвати онлайн-облікові записи, зберігати цифрові записи про доходи та витрати, та автоматично передавати їх до HMRC. Такі облікові записи надають доступ до різноманітних послуг, включаючи подачу декларацій, перегляд інформації про нарахування податку та автоматичний розрахунок податкових зобов'язань [10].

Ще однією важливою перевагою британської системи є інтеграція податкових сервісів з іншими державними платформами. Це забезпечує платникам податку швидкий та зручний доступ до необхідної інформації та дозволяє виконувати фінансові операції без зайвої бюрократії. Такий інтегрований підхід до державних послуг сприяє ефективнішій взаємодії між державою та бізнесом.

Запозичення цих практик допоможе Україні модернізувати податкову систему, зменшити корупційні ризики, підвищити ефективність податкового адміністрування та створити більш сприятливі умови для розвитку бізнесу. Це особливо важливо в умовах повоєнного відновлення.

Висновки. У статті досліджено вплив прямих податків на фінансовий стан підприємств в Україні, з урахуванням сучасних економічних реалій. Аналіз показав, що прямі податки, зокрема податок на прибуток, суттєво впливають на ключові фінансові показники підприємств: обсяг реалізації, собівартість, прибуток, платоспроможність, фінансову стійкість та ефективність використання оборотних коштів.

Встановлено, що податок на прибуток, будучи важливим джерелом бюджетних надходжень, має двоїтий вплив. Він наповнює бюджет, але водночас може обмежувати фінансові можливості бізнесу для розвитку та інвестицій. В умовах економічної нестабільності цей баланс потребує особливої уваги.

Податкові пільги є важливим інструментом державної підтримки і спрямовані на стимулювання розвитку пріоритетних галузей, залучення інвестицій та підтримку бізнесу.

Разом з тим, важливо забезпечити їх ефективність та цільове використання.

Стаття висвітлює важливість цифровізації податкових процедур. Досвід інших країн, зокрема Великобританії, демонструє переваги цифрових технологій для ефективності адміністрування, зменшення витрат бізнесу та підвищення прозорості. Впровадження аналогічних практик в Україні сприятиме покращенню податкового клімату та стимулюванню економічного розвитку.

Література

1. HMRC online services
URL:<https://www.gov.uk/log-in-register-hmrc-online-services>
2. Overview of Making Tax Digital
URL:<https://www.gov.uk/government/publications/making-tax-digital/overview-of-making-tax-digital>
3. Довідник № 126/1 податкових пільг, що є втратами доходів бюджету станом на 30.09.2024
URL:<https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v1261912-24#Text>
4. Доходи державного бюджету України. IndexMinfin.
URL:<https://index.minfin.com.ua/ua/finance/budget/gov/income/> (дата звернення 10.01.2024)
5. Звіт про прямі збитки інфраструктури від руйнувань внаслідок військової агресії Росії проти України станом на початок 2024 року
https://kse.ua/wp-content/uploads/2024/04/01.01.24_Damages_Report.pdf
6. Кузьмінський В., Пилипенко О., Попович Д. Фінансово-господарська діяльність та податок на прибуток підприємств: контроверсійність інтересів. "Scientific notes of the University" KROK". 2023. № 4(72). С. 20–28. URL:
<https://doi.org/10.31732/2663-2209-2023-72-20-28>
7. Пислиця А. В., Паночишена В. П. Податок на прибуток підприємств в Україні: проблеми справляння та шляхи удосконалення. XXIX International scientific and practical conference «Science and Technology of the Future: Advanced Views» (June 26–28, 2024) Madrid, Spain. International Scientific Unity, 2024. 159 p. ISBN 978-617-8427-21-4. 2024.URL:
<https://cutt.ly/heLyzf5t>
8. Пустинник Л.Г. Вплив прямих податків на фінансово-економічну систему країни. Робота на здобуття кваліфікаційного рівня магістра; спец.: 072 – фінанси, банківська справа та страхування. Суми: СумДУ, 2018. 91 с. URL:
https://essuir.sumdu.edu.ua/bitstream-download/123456789/71797/3/Pustynnyk_mag_rob.pdf
9. Третякова О.В. Вплив податкової політики на економічний стан та подальший розвиток країни

URL:

<http://econom.chnu.edu.ua/wpcontent/uploads/2017/02/Podatкова-polityka.pdf>

10. Яремко І., Квасницький А. Податок на прибуток підприємств в Україні: мінуси та шляхи вдосконалення в умовах війни. *Економіка та суспільство*. 2024. № 68. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-68-161>

References

1. Directory No. 126/1 of tax benefits, which is the third of budget revenues as of 30.09.2024 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v1261912-24#Text>
2. State budget revenues of Ukraine. IndexMinfin. URL: <https://index.minfin.com.ua/ua/finance/budget/gov/income/> (дата звернення 10.01.2024)
3. Report on Direct Infrastructure Losses from Russian Military Aggression against Ukraine as of Early 2024 https://kse.ua/wp-content/uploads/2024/04/01.01.24_Damages_Report.pdf
4. Kuzminsky V., Pilipenko O., Popovich D. Financial and economic activity and corporate profit tax: controversial interests. "Scientific notes of the University "KROK". 2023. № 4(72). С. 20–28.
5. Pyslytsia A.V., Panochyshena V.P. Corporate income tax in Ukraine: problems of collection and ways of improvement. XXIX International scientific and practical conference «Science and Technology of the Future: Advanced Views» (June 26–28, 2024) Madrid, Spain. International Scientific Unity, 2024. 159 p. ISBN 978-617-8427-21-4. 2024.
6. Pustynnik L.G. The influence of direct taxes on the phi-nance-economic system of the country. Work for a master's qualification level; special: 072 - finance, banking and insurance. Sumy: SumSU, 2018. 91 p.
7. Tretyakova O.V. The influence of tax policy on the economic situation and further development of the region
8. Yaremko I., Kvasnytskyi A. Profit tax of enterprises in Ukraine: cons and ways of improvement in war conditions. *Economy and society*. 2024. № 68.
9. HMRC online services URL: <https://www.gov.uk/log-in-register-hmrc-online-services>
10. Overview of Making Tax Digital URL: <https://www.gov.uk/government/publications/making-tax-digital/overview-of-making-tax-digital>

Tischenko I.V., Kushal I.M. Direct taxes and their impact on the financial state of the enterprise.

The article examines the impact of direct taxes on the financial condition of enterprises in Ukraine, taking into account modern economic realities. The key financial indicators of enterprises, such as sales volume, production cost, profit, solvency, financial stability and efficiency of working capital use, and their dependence on the level of direct taxation are analyzed. Particular attention is paid to the income tax, its dual impact on the financial results of enterprises and its role as an important source of budget revenues. The need for a balance between filling the budget and supporting business, especially in conditions of economic instability, is emphasized. The mechanisms of the impact of direct taxes on the activities of business entities are considered, in particular on their profitability, investment activity, liquidity and solvency. The dynamics of revenues from basic taxes to the state budget of Ukraine and their role in the formation of budget revenues are analyzed. The current system of tax benefits from income tax in Ukraine is studied in detail. The categories of enterprises eligible for benefits and their impact on financial indicators and stimulating the development of priority sectors of the economy are determined. Among the benefits considered are benefits for aircraft manufacturing enterprises, electric transport manufacturers, agricultural producers, as well as for foreign and domestic investors implementing significant investment projects.

The article highlights the importance of digitalization of tax procedures to increase the efficiency of administration, reduce business costs and increase transparency. The experience of other countries, in particular the UK, which demonstrates the advantages of digital technologies in the tax sphere is studied. The use of digital platforms for filing declarations, paying taxes and managing tax obligations, as well as the integration of tax services with other state platforms, is analyzed. It is proposed to adapt positive foreign experience to Ukrainian realities to modernize the tax system and create a more favorable tax climate that will promote investment attraction and economic development.

Keywords: direct taxes, income tax, financial condition, direct taxation, enterprise.

Тіщенко Ірина Валеріївна – здобувач другого рівня освіти Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля, Київ, вул. Іоанна Павла II, буд. 17, oo-24zm-271@snu.edu.ua

Кушал Ірина Миколаївна – к.е.н., доцентка кафедри «Облік і оподаткування» Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля, Київ, вул. Іоанна Павла II, буд. 17, kushal@snu.edu.ua